Toespraak van de fractievoorzitter van de WD Tweede Kamerfractie, F.Bolkestein, voor de Algemene Ledenvergadering te Zwolle op 18 mei 1990

EMBARGO TOT MOMENT VAN UITSPREKEN

Alleen de uitgesproken tekst geldt

Dames en Heren,

Op deze dag, 50 jaar geleden, capituleerden de laatste twee Nederlandse bataljons, die op Noord-Beveland waren ingegraven. Op diezelfde dag inspecteerde Koningin Wilhelmina voor het eerst eenheden van de Koninklijke Marine in Engeland.

Alles wat wij deze dagen bespreken, binnen de VVD en in het land, verbleekt tegen de achtergrond van die gebeurtenissen.

Ik was toen jong. Ik was toen zeven jaar. Maar wat ik heb gezien, tussen mijn zevende en mijn twaalfde jaar - wat ik die vijf jaren heb gezien in Amsterdam, waar ik toen woonde - is tot op de dag van vandaag op mijn netvlies geëtst.

Wij zeggen allen: dat nooit meer.

Daarom is het verschrikkelijk te moeten constateren dat het antisemitisme weer de kop opsteekt: niet alleen in Oost- Europa, waar ik net ben geweest, maar nu ook in Frankrijk. Mensen die dat gif willen verspreiden, vinden de WD vierkant op hun weg.

Hadden Nederland en de andere democratische landen in de jaren dertig maar een moediger beleid en een steviger defensie gehad! Het is mijn vaste overtuiging dat dan de levens van zeer vele mensen zouden zijn gespaard.

Wij mogen die les niet vergeten. Ook niet in deze tijd van ontspanning.

Vijftig jaar geleden gingen de lichten uit in Europa.

Nu gaan de lichten aan in Oost-Europa.

Wat leven wij in een fantastische tijd!

Wie had dit kunnen denken? Havel -drager van de Erasmusprijs- van dissident to president. De Berlijnse muur is weg.

De Duitse eenwording is op handen. Gorbatsjov moet luisteren naar een fluitconcert op het Rode Plein.

De grote overwinnaars in Oost-Europa zijn de liberale beginselen; vrijheid, democratie en een liberaal economisch stelsel.

De vrijheid gaat in het blauw gekleed, van Moskou tot Managua.

Ook in ontwikkelingslanden zien wij dat nu; minder invloed voor de staat, meer voor de mensen zelf. Wereldwijd beleeft het liberalisme een hoogconjunctuur. Daar moet de WD in delen.

Over dat liberalisme bestaan soms misvattingen.

Zo herinner ik mij een uitspraak van de Heer Lubbers van een aantal jaren geleden. Hij zei;

" Het tij van het liberalisme komt weer op. Vooral op het stuk van slijtage van normen en waarden zien wij dat".

Voor hem staat het liberalisme blijkbaar voor een vervaging van nomen en een vervlakking van waarden. Dat is een ernstige misvatting. Wij hechten aan tradities. Wij willen verandering, maar binnen de continuïteit. Wij weten dat de vrijheid van de een wordt ingeperkt door de vrijheid van de ander. Respect voor die ander is de grondslag van elke beschaafde samenleving. Verdraagzaamheid ligt in het hart van elke liberaal.

Toen ik die woorden van de Heer Lubbers las, in mei 1982, knoopte ik ze in mijn oren, denkende; "Mijnheer Lubbers, u hoort nog van mij".

De christendemocratie heeft niet het monopolie van de moraal. Verre daarvan.

Nu ik spreek over de Heer Lubbers, moet mij nog iets van het hart.

Vorige week heeft de Tweede Kamer herdacht dat 50 jaar geleden de Duitsers ons land zijn binnengevallen. De Heer Lubbers heeft tijdens die herdenking gesproken. In dat verband heeft hij het gehad over de sociale vernieuwing. Dat is een beladen tem in partijpolitieke zin. Iedereen weet dat. De heer Lubbers weet dat. Ik vrees dat hij het daarom ook heeft gedaan. Maar dat past hem niet. Het past de Minister President van Nederland niet, de Duitse inval in verband te brengen met een hedendaags partijpolitiek begrip.

Ik vrees dat de Heer Lubbers te weinig kritiek krijgt in eigen kring. Dat komt omdat hij daar oppemachtig is.

Geen kritiek krijgen, dat is slecht voor de mens. Daarom krijgt hij kritiek van mij. Die dienst bewijs ik hem graag.

Dit Kabinet heeft twee geloofsartikelen: de sociale vernieuwing en de koppeling. Over de koppeling kom ik straks te spreken. Eerst iets over de sociale vernieuwing.

Menigeen heeft zich verwonderd over dat begrip: over de gammele werkdefinities, het verhullende taalgebruik en de kibbelende ministers. De een noemde het "een nieuwe terrine met oude ingrediënten". De ander miste de taakstelling en zag alleen de abracadabra. Het onderwerp is bijna uitgegroeid tot de risée van de nieuwe politieke cultuur. Het was een emmer aan woorden, een druppel aan verstand.

Maar het valt niet te ontkennen dat het kabinet hier, zij het op onbeholpen wijze, contact zoekt met omvangrijke en hardnekkige problemen. Die problemen hebben te maken met:

- de langdurige werkloosheid
- de gebrekkige integratie van minderheden
- de schrikbarende vlucht in de WAO en
- het feit dat in Nederland zo weinig mensen deelnemen aan het arbeidsproces.

Die problemen hangen samen. Arbeid is nog steeds de beste preventieve medicijn tegen sociale armoede. Een activerend arbeidsmarktbeleid moet dan ook de kern van onze sociaal- economische politiek zijn.

Er is een wanverhouding in ons land tussen economisch actieven en niet-actieven. Nagenoeg de helft van alle Nederlanders tussen 15 en 65 jaar is economisch inactief. Nergens in Europa is die verhouding zo ongunstig. In 1970 waren er voor elke uitkeringsgerechtigde nog ruim 2,5 werkenden. Vandaag moet het inkomen van één uitkeringsgerechtigde door nog slechts 1,3 werkenden worden opgebracht.

Dat is niet alleen het gevolg van de werkloosheid maar vooral van het ziekteverzuim en de arbeidsongeschiktheid.

Meer dan 800.000 landgenoten zijn geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt verklaard. En dat getal gaat naar een miljoen. We kunnen het ons niet veroorloven mensen met voldoende werkkracht en ervaring langs de kant te laten staan. We geven aan de WAO bijna twee keer zo veel uit als de Belgen en de Duitsers, en meer dan twee keer zo veel als de Engelsen en de Denen.

Het is mij een raadsel waarom één van de gezondste volkeren van de wereld - met de langste levensverwachting - wat betreft arbeidsongeschiktheid eenzaam aan de top staat.

Daar klopt iets niet.

De drempel naar de WAO is te laag. Als de WAO niet zo makkelijk was voor individuele werknemers en niet kosteloos voor individuele werkgevers, hadden we veel minder WAO-ers gehad. Primaire verantwoordelijkheid ligt dus bij zowel werkgevers als werknemers. Goede arbeidsomstandigheden komen voor de verantwoordelijkheid van de werkgevers. En als de arbeidsmarkt mogelijkheid biedt, moet de WAO-er de plicht krijgen zich daarop voor te bereiden. Dat is dan zijn verantwoordelijkheid.

De gemiddelde verzuimperiode door ziekte is nu 14 dagen. Als dat gemiddelde kan worden teruggebracht tot 10 dagen, levert het een besparing op van f.2 miljard.

Zou dat nu echt onmogelijk zijn? Dat wil er bij mij niet in.

Ik ga hier nu niet verder op door. Maar ik verzeker u dat wij dit onderwerp niet los zullen laten want het betreft de grondslag van onze samenleving.

Een sociale vernieuwing die de naam waardig is, betekent een algehele herijking van de verzorgingsstaat. Daarmee zijn we in de jaren tachtig al begonnen. Maar die herijking is nog niet voltooid.

In onze sociale zekerheid zijn rechten en plichten nog niet in evenwicht. Voor veel werklozen is de financiële prikkel om te gaan werken gering.

Waarom is het nodig dat mensen uit Polen naar de bollenstreek komen om de bollen daar te pellen.

Bij mij om de hoek is een hotel door Ieren verbouwd?

Ik heb niets tegen Ieren, 's Avonds hoor ik ze zingen onder mijn raam.

Maar waarom kunnen Nederlanders dat werk niet doen?

Een Leidse studie naar langdurig werklozen in drie grote steden wijst uit dat 20% van hen een geheim telefoonnummer heeft, drie keer zo veel als het landelijk gemiddelde.

Zonder stevige sancties op onwilligheid is elk arbeidsmarktbeleid tot mislukken gedoemd. Probleem is dat veel Gemeentelijke Sociale Diensten weinig voor een hardere aanpak voelen. Een mentaliteitsverandering is dus vereist.

Men kan ontkokeren en decentraliseren wat men wil, zonder zo'n mentaliteitsverandering kan een activerende politiek niet van de grond komen.

Zonder effectieve sancties ook geen bestrijding van de misdaad.

Veel misdaad kan worden voorkomen wanneer burgers en bedrijven op hun eigen verantwoordelijkheid worden aangesproken.

Schadevergoeding als straf - het verhalen van schade die vandalen hebben aangericht - blijkt te werken, want zij die de schade hebben veroorzaakt, worden met hun daden geconfronteerd.

Allen moeten de kans krijgen hun verantwoordelijkheidsbesef te laten blijken. Dat geldt ook voor ouderen.

Nu is ruim 11% van onze bevolking 65 jaar of ouder.

Over een generatie is dat aandeel gestegen tot een kwart.

Ouderen vormen geen minderheidsgroep die mag worden weggeschoven naar de rand van de maatschappij. Hun moet de plaats worden gegund die zij verdienen; in het hart van onze samenleving. Zij verdienen niet het etiket "dat zij niet meer helemaal bij de tijd zijn".

Dat vreemde vooroordeel stamt uit de tijd dat velen van 65 jaar inderdaad "oud en der dagen zat" waren. Toen werden zij betutteld. Toen zeiden zij alleen maar; "ja zuster, nee zuster". Die tijd is voorbij. Ook ouderen zijn geëmancipeerd. Zij zijn volwaardigde individuen, die de vrijheid moeten hebben hun leven zo veel mogelijk naar eigen inzicht in te richten.

Wie mensen etiketteert op grond van hun leeftijd, doet hen onrecht aan. Wij willen die discriminatie niet. Daarom staan wij ook een flexibele pensioenleeftijd voor. Wij hebben de kennis en ervaring van de ouderen hard nodig.

Het herstelbeleid van de jaren 82-89 kwam vooral neer op een sanering van de overheidsfinanciën. De ombuigingen waren pijnlijk maar succesvol. Het begrotingstekort werd gehalveerd. Voor het eerst sinds de jaren '50 werden de collectieve lasten verlaagd. Burgers en bedrijven konden vrijer ademen. In 1989 was de sanering nog niet voltooid.

Maar het einde was in zicht.

De vraag is; wat doet dit kabinet?

Anders dan in '82 en '86 begon het niet met forse ombuigingen. Integendeel; het zette een uitgavenverhoging van ruim F.4,5 miljard op stapel.

De resultaten zijn er dan ook naar. Nu al dreigt de doelstelling voor het financieringstekort met vele miljarden te worden overschreden. Dat is verbijsterend in een tijd van krachtige economische groei. Het Nederlandse volk heeft de laatste jaren hard gewerkt om de economische koek te vergroten. Dit kabinet geeft het geld echter sneller uit dan de burgers het bij elkaar kunnen verdienen.

Het regeeraccoord barst uit zijn financiële voegen. Wat zal er gebeuren als het economisch minder goed gaat? Als wij al achterop raken met de wind in de rug, hoe moet het dan met tegenwind?

Internationaal slaat Nederland met zijn begrotingstekort een modderfiguur. De totale staatsschuld is opgelopen tot F.320 miljard. Dat is meer dan F.21.000 voor iedere man, vrouw en kind. Binnen Europa zijn alleen Ierland, België en Italië nog spilzieker dan wij.

Volkomen terecht hebben het Internationale Monetaire Fonds en de Europese Gemeenschap het begrotingsbeleid van dit kabinet aan de schandpaal genageld.

Wim Kok heeft gezegd dat hij blij is met die kritiek. Wat betekent dat? Het betekent dat hij een buitenlandse boeman nodig heeft om zich in het kabinet staande te houden.

Een socialistische minister van financiën, die blij is met kritiek van het Internationaal Monetair Fonds!

Daar werd in de PvdA toch altijd scheef tegen aan gekeken!

Hoe moet dat toch met het socialisme?

Het valt mij op dat mijn vrienden van de Partij van de Arbeid zich tegenwoordig niet meer socialist noemen maar sociaal-democraat. Ik vind dat jammer. En als zij zich gaan gedragen als liberalen, dan is het plezier er af. Ik zou hen daarom willen toeroepen: makkers, houdt vast aan uw ideaal -houdt vast aan het socialisme! Het politieke landschep in Nederland mag niet te vlak worden. Wij liberalen zijn niet bleu.

Weest u niet roze. Rood is een mooie kleur.

Volgens uw beginselprogramma valt er nog heel wat klassestrijd te voeren. Voert u die strijd door uw oren te laten hangen naar het IMF? Nee, die strijd voert u met de koppeling.

Die koppeling - van lonen en uitkeringen in de collectieve sector aan de CAO-lonen in de marktsector - is het tweede geloofsartikel van dit kabinet.

Ons herstelbeleid na de jaren tachtig had als motto:

"werk boven inkomen". Dit onderdeel was succesvol.

De Nederlandse economie werd een banenmachine. In zes jaren tijd kwamen er 500.000 banen bij.

Hier nu is een trendbreuk. Dit kabinet draait de zaak om.

Het stelt inkomen boven werk. Iedereen weet dat de koppeling de minimumloonkosten opdrijft en arbeidsplaatsen vernietigt. Door elke 1% stijging van de uitkeringen en het minimumloon verdwijnen 10.000 banen. Dat zijn vooral banen voor laaggeschoolden, waar dit kabinet zo voor zegt op te komen.

De koppeling strijdt dus met de sociale vernieuwing. De twee geloofsartikelen van dit kabinet staan haaks op elkaar.

Het kabinet heeft hier onvoldoende over nagedacht.

Een lid van de CDA-fractie zei eens dat de koppeling een "teken van beschaving" was. Dat is een typisch voorbeeld van Nederlandse arrogantie. Nergens in Europa, laat staan in de rest van de wereld, bestaat zo iets als een koppeling tussen lonen en uitkeringen. Is het socialistische Frankrijk barbaars, omdat het geen koppeling kent?

Is het christen-democratische Duitsland onbeschaafd, omdat de uitkeringen de lonen niet geheel volgen? Deze hoogmoed doet mij denken aan de jaren zeventig, toen Nederland zich "Gidsland" noemde.

Echte sociale vernieuwing moet worden ondersteund door loonmatiging. Loonmatiging moet worden ondersteund door lastenverlichting. Maar daar heeft dit kabinet geen cent meer voor over. Integendeel; het gaat nu weer de andere kant op. Waarom kunnen socialistische regeringen in

Australië, Nieuw- Zeeland en Zweden de belastingen wel verlagen en in Nederland niet? Wat hebben PvdA en CDA toch tegen belastingverlaging?

Het kabinet zit er nu zes maanden. Wat heeft het er tot nu toe van gebakken? Het NMP van Ed Nijpels ligt al ruim een jaar klaar. Waar blijft het NMP-Plus dat Minister Alders ons heeft toegezegd?

Minister Hanja May is vol losse flodders en branie. Maar voorlopig komt er niets uit de verf.

Minister Lubbers wil bedrijven verplichten WAO'ers aan te nemen. Minister De Vries is tegen. Staatssecretaris Ter Veld is vóór. Lubbers vindt het idee van sociale dienstplicht voor jongeren leuk. Vindt de Vries dat ook? Nou, nee. Wie is onze Minister voor Sociale Zaken?

De sociale vernieuwing is tot nu toe niet meer dan schaatsen in yoghurt. De verantwoordelijkheid is vooral bij de lokale overheden neergelegd. Wie er straks de schuld krijgt voor de mislukking laat zich raden.

Het plan van Staatssecretaris Simons voor een nieuw stelsel ziektekostenverzekering komt neer op nivellering van inkomens. Wij zijn daar tegen.

Minister Kok wil de WIR-gelden terughalen bij het bedrijfsleven. Minister Andriessen is eerst tegen. Dan is hij voor. Nu is hij weer tegen. Hij schijnt zelfs met aftreden te dreigen. Wie is Minister Andriessen?

Dit kabinet is zo log als de enorme meerderheid waarop het steunt. Dit is een kabinet van luchtballonnen, van ijdelheid en competentiestrijd. Volgens de fractievoorzitter van het CDA "wordt er niets concreets aangepakt". Ik kan het niet beter zeggen. Dit kabinet heeft nog niets gedaan en toch is het geld al op.

Ik vraag dit kabinet de WD te geven waar zij recht op heeft; een duidelijk regeringsbeleid. Tegen dagdromen en luchtkastelen kunnen wij niet strijden.

Ik kom aan het einde van mijn toespraak. Ik richt mij nu tot onze partij.

Tot mijn vriend Joris Voorhoeve wil ik dit zeggen; Joris, jammer dat het zo gelopen is. Uit de grond van mijn hart dank ik je voor alles wat je voor de partij hebt gedaan.

Tot u allen zeg ik: velen van u zijn gekomen on hun gemoed te luchten. Dat is goed. Daar dienen congressen voor. Maar morgenmiddag is het congres afgelopen en dan is het uit.

Tot alle leden van onze partij zeg ik; vraag niet wat uw partij kan doen voor u. Vraag wat u kunt doen voor uw partij! Er is werk aan de winkel. Laten we de armen uit de mouwen steken. De koers van de partij is goed. Rechts en links zijn begrippen die op de jaren negentig slaan als een tang op een varken. Ons devies is niet rechts of links, maar omhoog.

Op naar de Statenverkiezingen!